C/2024/4658

9.8.2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

„Droonitööstus: juhtumiuuring, et hinnata Euroopa strateegilise autonoomia suurendamiseks kehtestatud eri poliitikameetmete tulemusi strateegilises sektoris“

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2024/4658)

Raportöör: **Panagiotis GKOFAS**

Kaasraportöör: **Patrice François CHAZERAND**

Nõustajad	Dimitris BIMPAS (III rühma raportööri nõustaja) Bastien MANCINI (1. kategooria kaasraportööri nõustaja)
Täiskogu otsus	25.1.2023
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2 –
Vastutav sektsioon	tööstuse muutuste nõuandekomisjon
Vastuvõtmine sektsioonis	15.5.2024
Vastuvõtmine täiskogus	30.5.2024
Täiskogu istungjärk nr	588
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/era-pooletuid)	197/0/4

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Mehitamata õhusõidukite kasutamise enneolematu ulatus konfliktides toob esile tungiva vajaduse jätkata Euroopas ühtse tööstuspoliitika väljatöötamist. See poliitika peab hõlmama kollektiivset innovatsiooni, partnerlust ja piisavat reguleerimist peamistes tööstussektorites. Samuti on ELi ülemaailmse juhtpositsiooni tagamiseks vajalik valitsuste ja tööstusharude sihipärane integratsioon ja koostöö.

1.2. Euroopa kriitilise tähtsusega sõltumatuse jaoks on oluline siduda Euroopa droonistrateegia Euroopa kaitsetööstuse strateegiaga ning Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi integreerimine, et toetada kvaliteetsete ja võimsate mehitamata õhusõidukite kohalikku tootmist.

1.3. Hiljutine areng lahinguväljadel (Ukraina, Lähis-Ida) näitab, et mehitamata õhusõidukitel võib olla keskne roll tänu nende komponentide, tarkvara ja tugivõrgustike optimaalsele ja struktureeritud integreerimisele.

1.4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) Komitee kutsub jätkuvalt üles tõhustama koostööd ja innovatsiooni ning tugevdama selliseid õigusakte nagu tehisintellektimäärus ja kiibimäärus, et suurendada strateegilist autonoomiat ning liikmesriikide julgeolekut ja majanduskasvu.

1.5. Komitee rõhutab, et vajadus sõjalise ja tsiviilvaldkonna teadus- ja arendustegevuse sidususe järele üksnes kasvab, kuna mehitamata õhusõidukite puhul hakatakse kasutama rohkem automatiseerimist, masinõpet ja tehisintellekti. Nagu droonisektori juhtrühma aruandest nähtub, on vaja rohkem tehnoloogia- ja haldusalaseid sidemeid eri sektorite vahel. Samas ei tohi see kahjustada ei tsiviil- ega militaartehnoloogia teadus- ja arendustegevusele eraldatud eelarvet. Komitee toetab ühtlustamiskava, mille eesmärk on ühtlustada kahesuguse kasutusega rakenduste arendamist ning suurendada nende tõhusust ja ühilduvust.

1.6. Euroopa droonitehnoloogia strateegiline tegevuskava on oluline kriitilise tähtsusega droonitehnoloogia ja kahesuguse kasutusega droonisüsteemide jaoks, pakkudes tõenäoliselt struktureeritud lähenemisviisi droonitehnoloogia edendamisele.

1.7. Põhjalikult tuleks kaaluda võimalike investeeringute rahalist toetamist mehitamata õhusõidukite tootmise ning tarne- ja väärtusahelate integreerimise vallas. Komitee märgib, et eelkõige hõlmab Euroopa drooniturg VKEsid, kelle jaoks on hädavajalik kindlustunne, mille loovad järjepidev riigihangete voog ning teadus- ja arendustegevuse toetamiseks kohandatud spetsiaalsed rahastamiskavad. Konkurentsipoliitika suurem paindlikkus peaks aitama suurendada juurdepääsu riigiabiprogrammidele.

1.8. Droonistrateegia 2.0 elluviimise edendamiseks pakutakse välja mitu meedet.

— Kuigi U-space'i määrust on keeruline rakendada, on see mehitamata õhusõiduki süsteemide käitajate jaoks põhjapanev. Väga vajalik on ühine arusaam nendest uutest eeskirjadest.

— EL peaks aktiivsemalt tegutsema ülemaailmsel tasandil, eelkõige mis puudutab sertifitseerimismenetlusi.

— Üliolulineon uuenduslike lennuliikuvuse toimingute ühiskondlik heakskiit – ELi toetus võib tugevdada üldist lennundusökosüsteemi, aidates kaasa selle kasvule ja kestlikkusele.

1.9. Vastava strateegia puhul tuleks lisaks arvesse võtta hiljutisi edusamme ja vajadusi elanikkonnakaitse, tervishoiuteenuste osutamise, kliimamuutuste mõju ja konkurentsivõime valdkonnas põllumajandus-, transpordi- ja logistikasektoris.

1.10. Komitee toetab kõiki avaliku ja erasektori sidusrühmade kesk- ja piirkondliku tasandi algatusi, mis keskenduvad mehitamata õhusõidukite kasutamise alase koolituse ja väljaõppe arendamisele ning droonide ja drooniteenuste vastutustundliku ja ohutu kasutuskultuuri loomisele. See suurendaks üldsuse asjakohast usaldust ja teadlikkust.

1.11. Samuti peaks EL olema valmis looma konsolideeritud strateegia ühise droonitõrjeraamistiku väljatöötamiseks, et tulla toime mitmesuguste riskidega, mis on seotud hübriidohtude, terroristliku tegevuse, teiste riikide agressiooni ja isegi kuritarvitamisega tsiviiltasandil.

2. **Arvamuse ja asjaomase seadusandliku ettepaneku taust**

2.1. Kuigi käesolevas arvamuses käsitletud mehitamata õhusõidukid on võimelised liikuma nii maa- ja veepinna kohal kui ka maa- ja veepinna all, võib neid pidada ilmastikukindlateks ja mitmeotstarbelisteks suhteliselt odavateks mehitamata lennumasinateks. Nad suudavad jälgida, hooldada ja tõhusalt käitada mis tahes liiki võrgustikke ja võrke, võimaldada täppispõllumajandust, tagada kõikjal kiired kojukanded, viia läbi päästeoperatsioone vaenulikus keskkonnas jne. Nad põhinevad mitmesugusel tipptehnoloogial: lühikese latentsusajaga traadita ühenduvus, kerged komposiitmaterjalid, suure jõudlusega elektrimootorid, tehisintellekti toega juhtsüsteemid jms.

2.2. 2022. aasta Euroopa droonistrateegia 2.0 kohaselt on esmatähtis arendada välja ohutu ja tõhus mehitamata õhusõidukite ökosüsteem. Euroopa Komisjoni 2023. aasta juuni ühisteatises ([1]) Euroopa majandusjulgeoleku strateegia kohta tehti ettepanek majandusjulgeoleku ühise raamistiku kohta. Selles keskendutakse ELi tööstussuutlikkuse arendamisele, selle konkurentsivõime parandamisele ning majandusliku sõltumatuse suurendamisele kriitilise tähtsusega ja strateegilistes valdkondades.

Alates 2019. aastast on mehitamata õhusõidukeid käitatud kogu ELis kooskõlas määrustega (EL) 2019/947 ja 2019/945. Ohutust esmatähtsaks pidades võeti 2020. aastal vastu kolm U-space'i rakendusmäärust, et käsitleda mehitamata õhusõidukite lennuliikluse juhtimissüsteemi.

([1]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/IP_23_3358.

2.3. Komitee märgib, et kuigi mehitamata õhusõidukeid on viimase 30 aasta jooksul kasutatud kaitseotstarbel, on Euroopa võimekus militaardroonide alal puudulik. Samal ajal võideldakse Ukraina ja Lähis-Idas odavate kaubanduslike mehitamata õhusõidukite abil edukalt kallite tipptehnoloogiaga varustatud raketisüsteemide vastu. 2024. aasta märtsis vastu võetud Euroopa kaitsetööstuse strateegias rõhutatakse asjaolu, et mehitamata õhusõidukite tootmise kiireks suurendamiseks ja masstootmise saavutamiseks vajaliku suutlikkuse arendamist võib pidada ELi kaitsevalmiduse võtmeelemendiks suure intensiivsusega konfliktide kontekstis. Hoolimata komisjoni kiiduväärsest otsusekindlusest kasutada ära tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse koostoimet, on raske liikuda edasi valdkondades, mida sageli peetakse riikide eelisõiguseks. See on aga kõige olulisem edutegur Euroopa mehitamata õhusõidukite ökosüsteemi konkurentsivõime ja liidu kaitsevõime jaoks. Suure intensiivsusega konfliktide sagenemine ei jäta ELile teist valikut: komisjon peab kutsuma liikmesriikide relvajõude üles hankima Euroopa tarnijatelt kulutõhusat ja kvaliteetset kaitsevarustust ja -võimet, mis on kohandatud meie uuele strateegilisele keskkonnale, toimides seejuures kooskõlas avaliku sektori vahendite nõuetekohase kasutamise tingimustega. See on vältimatu ja kiireloomuline eeltingimus elujõulise Euroopa kaitsetööstuse edendamiseks.

2.4. Mehitamata õhusõidukitele omase kulutõhususe tõttu soovitab komitee tungivalt, et droonisektorit käsitletaks katseprojektina, mis saab kasu avaliku sektori sihipärasest toetusest. Praegu hangib väikeste, kuid väga uuenduslike ja keerukate osalejate elujõuline ökosüsteem, mis on hajutatud üle kogu Euroopa, olulisi komponente peamiselt väljastpoolt, kuna siinne turg ei ole piisavalt suur. Lisaks on mehitamata õhusõidukite tootmise valdkonnas toimumas kaks pöördelist arengut – mehitatud sõidukid asenduvad mehitamata sõidukitega, kuna tehisintellekt suurendab vastavat suutlikkust, ning relvastusse ulatuslik kaubastamine alandab tõhusate relvasüsteemide hinda. EL peab aitama Euroopa tööstusel kasutada ära seda võimsat kaksiklainet, et suurendada tööstuse ülemaailmset konkurentsivõimet, sest kaalul on Euroopa tulevik nii tsiviil- kui ka sõjalises tähenduses. Mehitamata õhusõidukid on hea proovikivi ELi ühishangetele, mis ei ole seni hästi õnnestunud. Laitmatu piiriülene koordineerimine aitab drooniturgu täielikult ühtsesse turgu integreerida. Kui see eesmärk peaks osutuma liiga ambitsioonikaks, soovitab komitee, et komisjon toetaks alalise struktureeritud koostöö (PESCO) vaimus nn tahtekoalitsioone. Nende tulemuseks võib olla omamoodi droonide Airbus. Kitsaskohad, millega siis, 70ndatel, silmitsi seisti, olid sama heidutavad, ent edulugu on olnud tõeliselt inspireeriv. Kandidaadid, kes ei pea oluliseks keskkonnahoidlikkust, kliimaneutraalsust ning tööõiguse ja demokraatlike väärtuste austamist, tuleks sellest kõrvale jätta.

3. **Üldised märkused**

3.1. Suured geopoliitilised pinged Euroopa äärealadel on toonud esile kasvava ebakindluse, mis nõuab kriitilise tähtsusega majandusliku ja poliitilise sõltuvuse ning poliitiliste prioriteetide kiiret läbivaatamist ELi tasandil.

3.2. Komitee hiljutistes arvamustes ([2]) keskenduti vajadusele töötada välja algatused strateegilise autonoomia saavutamiseks ja elutähtsa taristu kindlustamiseks, parandades samal ajal tööstussektori konkurentsivõimet eelkõige digi- ja kosmosetehnoloogia valdkonnas. Teistes arvamustes ([3]) rõhutatakse tsiviil-, militaar- ja digisektori vahelise kahekordse koostoime tähtsust. Kõigis neis arvamustes on käsitletud seda, kuidas tagada strateegilise autonoomia, kestlikkuse, suveräänsuse ja kriitilise sõltumatuse eesmärkide saavutamine. Teadlane Paul Timmers märkis oma hiljutises väljaandes, ([4]) et strateegiline autonoomia seisneb suutlikkuses ja kontrollis otsustada meie majanduse, ühiskonna ja demokraatia oluliste aspektide üle ja võtta nende suhtes meetmeid. Proovikiviks on tema arvates poliitikakujundamise kohandamine geopoliitilise ja tehnoloogilise tegelikkusega.

3.3. Komitee leiab, et mehitamata õhusõidukid on loodud kahesuguse kasutusega toodetena. Euroopa Komisjon tunnistab, et seepärast peaksid need aitama saavutada lisaks kestliku ja aruka liikuvuse strateegias sätestatud eesmärkidele ka sihte, mis seati 2020. aasta veebruaris vastu võetud tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahelist sünergiat käsitlevas tegevuskavas, mis hõlmab ELi droonitehnoloogia juhtprojekti. Komitee toetab komisjoni otsustavust hoolitseda selle eest, et tsiviil- ja kaitsetööstuse koostoimet süstemaatiliselt tuvastatakse ja ära kasutatakse. Komisjoni sõnul parandab see Euroopa tööstussektori konkurentsivõimet ja tugevdab Euroopa strateegilist autonoomiat, võimaldades liikmesriikidel tugineda Euroopa päritolu konkurentsivõimelisele droonitehnoloogiale.

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule „Euroopa majandusjulgeoleku strateegia““ (JOIN(2023) 20 final) (ELT C, C/2024/2489, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2489/oj).

([3]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tegevuskava sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahel““ (COM(2021) 70 final) (ELT C 374, 16.9.2021, lk 66).

([4]) https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-45304-5_36.

3.4. Mehitamata õhusõidukite kavandamisel tuleks arvesse võtta ka hübriidrünnakuid ja nendega seotud ähvardusi ning ebatraditsioonilisi sõjapidamise vorme, sest eesmärk on takistada teatavaid provotseerimata tegevusi, nagu terrorirünnakud, bioloogiliste relvade kasutamine ning individuaalne või rühmavägivald, ja nende vastu võidelda.

3.5. Komitee toetab ka Euroopa Komisjoni lähenemisviisi kohandada mehitamata õhusõidukite kasutamise õigusraamistikku ohutuse esmatähtsuse põhimõtte alusel. Sellest tulenevalt peavad teadlikkuse suurendamise kampaaniad keskenduma kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele ning elanikkonnale, et teavitada neid mehitamata õhusõidukite kasutamise eelistest ja suurendada üldsuse usaldust digitehnoloogiate vastu.

3.6. Mehitamata õhusõidukite avalikus ruumis kasutamise haldamisele ja kontseptualiseerimisele on tõmmatud selged piirjooned: lihtsad ja ohutusele suunatud eeskirjad tsiviiltranspordi ja vaba aja veetmise rakenduste jaoks ning keerukad eeskirjad ja kinnistunud tehnoloogia sõjaliste rakenduste tarbeks. Euroopa ei olnud Ukraina sõjaks valmis, mistõttu peab liit kiiresti suurendama mastaabisäästu ja tõhustama kahekordset koostoimet, et tugevdada oma kaitset, alustades paremast koordineerimisest Euroopa Komisjonis.

3.7. Mehitamata õhusõidukite iga komponendi konkurentsivõimeliseseks kohalikuks tootmiseks on määrav tootmismaht. Seepärast kutsub komitee üles võtma viivitamatult meetmeid ja strateegiaid mehitamata õhusõidukite tootmiseks ning piisavas mahus toorikute, pooljuhtide, kiibistike ja mootorite tagamiseks droonide ehitamisel. Kohapeal toodetud komponendid asendavad impordi ja vähendavad kriitilist sõltuvust toorainest. EL peaks üldiselt toetama liikmesriikide jõupingutusi kulutada suurema osa nende eelarvest seadmete ja süsteemide hankimisele Euroopa tarnijatelt. Euroopa droonitööstuse heaolu sõltub otseselt sellest, kui vastupidavad ja autonoomsed on progressi võimaldavad tehnoloogiad (alates elektrimootoritest kuni komposiitmaterjalide ja tehisintellektini).

3.8. Sõjaliste võimete tugevdamine: Euroopa võimekus militaardroonide alal on endiselt piiratum kui maailma teistes piirkondades, samas kui militaardroonide võimalik panus Euroopa tulevasse strateegilisse autonoomiasse on leidnud laialdast kinnitust. Seega tuleks droonitehnoloogia kavandamist, tootmist ja kasutamist militaarsektoris rohkem arendada ja hoolikalt jälgida.

3.9. Meie koduturu killustatus sunnib tootma enamikku droonides kasutatavast elektroonikast väljaspool Euroopat. Euroopa ettevõtjad ostavad praegu komponente müüjatelt, teadmata, kust vastavad elektroonikatooted pärinevad. Sellega seoses peab komitee oluliseks jõulist sõnastust, mida komisjon kasutas oma 24. jaanuari 2024. aasta teatises „Euroopa majandusjulgeoleku edendamine: viis uut algatust“. Nimelt hoiatas komisjon mitmesuguste tegevuste eest, „mille eesmärk võiks olla sekkuda ELi ja selle liikmesriikide õiguspäraselt iseseisvasse valikute tegemisse või kasutada majanduslikku sõltuvust suhetes ELiga muul viisil relvana“.

3.10. Komitee toetab komisjoni rõhuasetust standarditele ja koostalitlusvõimele: 15. põhimeede (mitut sidusrühma hõlmav protsess, et ühtlustada tsiviil- ja sõjaliste rakenduste sertifitseerimisnõudeid EASA kehtestatud nõuetega, võttes samal ajal arvesse sõjalisi iseärasusi ja militaarvaldkonnas kehtivaid sertifitseerimisstandardeid) ja 16. põhimeede (tsiviilotstarbelise käitamise uued standardstsenaariumid, mis võivad hõlbustada asjaomaseid sõjalise kasutuse juhtusid) väärivad toetamist.

3.11. Komitee nõustub komisjoniga, et „[r]angemaid küberturvalisuse nõudeid järgivate tipptehnoloogiliste droonide väljatöötamine, eriti käitamise avatud ja erikategoorias, võib anda ELi tööstussektorile konkurentsieelise“.

3.12. Majandusliku tõhususe ja keskkonnahoidlikkuse seisukohast on vajalik inimteguri ja kuluka aeronautika (helikopterid või õhusõidukid) järkjärguline asendamine, et reageerida kiireloomulistele kriisidele. Üldisemalt on mehitamata õhusõidukid kiire ja tasakaalustatud rohepöörde jaoks väga olulised – alates elutähtsa taristu korrapärasest seirest, ravimite ja postipakkide kohaletoimetamisest kuni õiguskaitse ja avaliku korra tagamiseni.

3.13. Digitehnoloogia ning kosmose- ja droonitööstuse vallas kooskõlastatud teadus- ja arendustegevuse edendamine soodustab uute vahendite kasutuselevõttu, mis tõenäoliselt hüppeliselt kasvab (ettevõtte Drone Industry Insights andmetel ([5]) peaks drooniturg 2030. aastaks ületama 50 miljardi euro taseme) ja suurendab Euroopa tehnoloogilist suveräänsust. Viimast küll tingimusel, et rangelt kohaldatavad õigusnormid takistavad tehnoloogia lekkimist ELi-välistele osalejatele.

([5]) Global Drone Market Report 2023-2030, https://droneii.com/product/drone-market-report.

3.14. Euroopa Liit leiab, et mehitamata õhusõidukite kohalik tootmine on suveräänsuse või strateegilise autonoomia küsimus. Seetõttu soovitab komitee lisaks punktis 3.5 kirjeldatud ühishangetele teha ELi tootjatele kättesaadavaks toetused, sealhulgas tehnoloogiliselt suhteliselt lihtsate toodete jaoks (näiteks elektrimootorid), ja soodustada piiriülest arengut. Tootmise laiendamine on tõepoolest ainus viis, kuidas kohalikud tootjad saaksid võistelda kolmandate riikidega. See on ka ainus lahendus Euroopa vägede jaoks hankida varustust kohapeal kogu mehitamata õhusõidukitega seotud väärtusahela ulatuses.

3.15. Droonitootjate tootevalik hõlmab väga mitmesuguseid esemeid alates kergetest mänguasjadest kuni 10 tonni kaaluvate lendavate pommitajateni. See muudab klassifitseerimise keeruliseks, kuid komitee nõustub komisjoni tegevuskeskse lähenemisviisiga.

3.16. Komitee toetab täielikult 9. põhimeedet seoses komisjoni kavatsusega jätkata droonidega seotud teadus- ja innovatsioonitegevuse ning nende õhuruumi integreerimise rahastamist programmi „Euroopa horisont“ ja Euroopa Kaitsefondi raames. Üksikasjalikumalt võttes väärivad toetust ka 10. ja 11. põhimeede, mis käsitlevad olemasoleva rahastamisraamistiku muutmist.

3.17. Eri rahastamiskavade kasutuselevõtt on oluline, et kasutada ära kattuvusi kõrgtehnoloogiliste rakenduste ja kriitilise tähtsusega toorainete hankimisel, võimaldamaks toota uuenduslikke kaupu ning asendamaks tavapärased lennumissioonid ja transpordiliigid (mehitatud missioonid, helikopterid) droonide ja mehitamata missioonidega. Sellest tulenevalt peaks võimaluste ja mehhanismide pakett olema kättesaadav kas standardsete rahastamisvõimaluste, taasterahastu „Next Generation EU“ ning riiklike taaste- ja vastupidavusrahastute vormis või Euroopa Investeerimispanga kohandatud rahastamisvahendite või ELi projektide kaudu.

3.18. Komitee juhib tähelepanu sellele, et mehitamata õhusõidukite tootmise arendamise ja nende laialdase kasutamisega peab kaasnema koolitus- ja õppekavade uuendamine. Vastavasisulised kursused (sarnaselt auto- või veesõidukite juhtimisoskuse omandamiseks läbitavatele õppele) võivad osutuda väga oluliseks, et vähendada teadmuslünki kohaliku elanikkonna, sealhulgas spetsialistide (postiametnikud, transpordikasutajad jt), töötajate, kodanike, valitsusametnike ja isegi sõjaväelaste seas.

3.19. Eritähelepanu tuleks pöörata droonide ja drooniteenuste vastutustundliku ja ohutu kasutuskultuuri edendamisele ning üldsuse usalduse tagamisele, nagu on märgitud 4. põhimeetmes, mis võimaldab mehitamata õhusõidukite optimaalset kasutamist vastavalt asjaomasele keskkonnale. Kohalikele või sõltumatutele asutustele tuleks anda luba kohandada raamistikku seoses kasutusega kaitsealadel, metsades ja järvedel ning tundlikel objektidel vms. Teatavate väärkasutusohtude vähendamiseks tuleks lähemalt uurida sarnaste liikumisvahendite (rulluisud, jalgrattad ja elektritõukerattad) kasutamise parimaid tavasid.

Transpordi- ja logistikasektor

3.20. Töötajad ja väikeettevõtjad vajavad tuge, et tulla toime automatiseeritud transpordile, tarnetele jne ülemineku negatiivse mõjuga. Kriitilise tähtsusega kattumise tõttu on droonitööstusel võimalik lubada lennundustööstuse tasemel modelleerimist ning uute prototüüpide ja tehnoloogiate reaalset katsetamist, kõrvaldades seeläbi inimestele kaasnevad ohud ja vähendades eksperimenteerimise kulusid.

Tervishoid

3.21. Välja tuleks töötada konkreetne sisuline investeerimispoliitika, et meelitada ligi rahastajaid ja droonide ehitajaid selliste vahendite väljatöötamiseks, mis hõlbustavad kaugdiagnoosimist ning meditsiinivahendite, ravimite ja meditsiiniliste testide vedu maa-, ülemere- või kaugematesse piirkondadesse.

Keskkonna- ja elanikkonnakaitse

3.22. Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi osalemine looduskatastroofide ennetamiseks, seireks ja hindamiseks kohandatud droonitoodete väljatöötamisel on väga oluline. See tähendab liikmesriikide jaoks ühiseid vahendeid ja ühtlustatud protsesse keskkonna- ja looduskaitse (nt veereostus, mürareostus, jäätmed ja õhusaaste) ning looma- ja elanikkonnakaitse valdkonnas.

3.23. Droonituru arendamine peab olema kooskõlas rohelise kokkuleppe ning Euroopa õigusaktides ja poliitikas sätestatud ringmajanduse prioriteetidega.

Sotsiaalne vastutus ja isikuandmete kaitse üldmäärus

3.24. Komitee möönab, et kodanike usaldus digitehnoloogia vastu paraneb alati tänu selgetele normidele ja suunistele, mis tagavad inimõiguste ja eraelu puutumatuse kaitse. Seega on mehitamata õhusõidukite lennutamise juhend ja EASA koolitusvideod ([6]) hea algus, mida tasub edasi arendada ning mida võiksid kasutada sotsiaaldialoogis osalevad partnerid ja kodanikuühiskond.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Droonipoliitikat käsitlevas Euroopa strateegias ei tohiks droonitööstust käsitada üksnes kõrgtehnoloogia või militaarvaldkonna spetsialistide pärusmaana. Mehitamata õhusõidukeid kasutatakse märkamatult juba paljudes tsiviilvaldkondades, nagu postiteenused, avalikud ehitustööd, tarned, kunst ja kino. Nad heidavad uut valgust sellele, kuidas me näeme loodust, linna- ja maaelu arengut ning meie ajaloo- ja kultuuripärandit.

4.2. Komitee saab üksnes nõustuda komisjoni ootustega, ([7]) et mehitamata õhusõidukite ökosüsteem pakub töökohti, edendab ja kaitseb Euroopa tehnoloogilist oskusteavet ning loob kasvuvõimalusi kogu ELi majandusele, mis võimaldab Euroopa ettevõtjatel, sealhulgas uutel VKEdel kasvada ja saavutada ülemaailmse juhtpositsiooni.

4.3. Põllumajandussektor peaks saama rohkem kasu droonitehnoloogiate kasutuselevõtust ilmastikutingimuste, saagikoristusvõime, kahjuhinnangute ja veekasutuse seireks ja hindamiseks ning ka tootlikkuse hindamiseks.

4.4. Kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid ja teadlasi, eelkõige naisi, tuleks julgustada osalema droonide tootmist puudutavates ühistes teadus- ja arendusprojektides ning koolitada neid sotsiaalselt vastutustundlikul viisil droone turustama. ELi toetustega tuleks toetada tehnilise suunitlusega ülikoolide teadus- ja arendusinstituute, mis keskenduvad droonialasele teadus- ja arendustegevusele, ning ELi ettevõtteid, mis keskenduvad seotud tehnoloogiate arendamisele, sõltumata sellest, kas nad teevad akadeemilist koostööd teadus- ja arendusinstituutide või ülikoolidega väljaspool ELi või mitte.

4.5. Komitee nõustub ka sellega, et drooniteenuseid tuleks edendada kaasavuse, taskukohase juurdepääsu ja säästvuse alusel ning nende kasutajaskond ei tohiks piirduda väikese hulga jõukate inimestega. Seda väärikat eesmärki ei saavutata siiski ilma asjakohase toetuseta tootjatele.

4.6. Seoses institutsioonilise koordineerimisega ja demokraatlike väärtuste kaitsmisega rõhutab komitee, et mehitamata õhusõidukite kasutamist käsitlev õigusraamistik on hädavajalik, et mitte seada ohtu inimeste demokraatlikke õigusi. Valitsustel ja eraomanikel tuleks keelata mehitamata õhusõidukite pahatahtlik kasutamine, mille eesmärk on suruda maha demokraatlikud õigused. Seetõttu tuleks reguleerida õigusasutuste ja teiste sõltumatute asutuste kaasamist selliste otsuste tegemisse, mis puudutavad mehitamata õhusõidukite kasutamist avalikes huvides.

Brüssel, 30. mai 2024

President
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
Oliver RÖPKE

([6]) https://www.easa.europa.eu/et/light/topics/flying-drone-how-be-safe-drone-pilot.
([7]) https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-05/Drone_Leaders_Group_Report_2022-04-26.pdf.